

Universitätsbibliothek Wuppertal

L. Annaei Senecae Tragoediae

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Amstelodami, 1662

Actus primus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-770](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-770)

L. ANNÆI SENE CÆ

* AGAMEMNON.

DRAMATIS PERSONÆ.

† THYESTES. CLYTÆMNESTRA. NUTRIX. ÆGISTHUS.
 CHORUS ARGIVARUM, sive MYCENÆARUM. ORES-
 TES, Muta Persona. AGAMEMNON. CASSANDRA.
 EURYBATES. ELECTRA. STROPHIUS. CHO-
 RUS ILIADUM. PYLADES, Muta Persona.

A R G U M E N T U M.

Thyestis umbra ulciscendi injuriarum (de quibus vide Thyestis argumentum) cupida, filium Ægisthum in eadem Agamemnonis incitat. Ille itaque Agamemnonem victorem à Troia reducem in convivio impervia irretitum veste occidit, consilii cædisque particeps Clytæmnestra, quam absente marito Agamemnone corruperat. Cassandram deinde Agamemnoni amatam ab aris avulsam occidit. Electram, quod fratrem Orestem amandarat, carceri mancipari jubent.

ACTUS PRIMUS.

T H Y E S T I S U M B R A.

Thyestis umbra ab inferis adveniens Ægisthum ad vindictam sibi ab oraculo promissam invitat.

Opaca linquens Ditis inferni loca,
 Adsum profundo Tartari emissus specu,
 Incertus utras oderim sedes magis.

Fugio

* AGAMEMNON.] Scena Argis, ut in Thyeste notavimus. Duo chori Argivarum & Troadum. quod minus ab aliis animadversum. *Scal.* Agamemnones tragedias scripserunt Ion & Æschylus, è quo tamen pauca noster fuit mutuatus. Nonius citat L. Pomponii, Agamemnonem suppositum, sed illa vel comœdia vel sane hilaro-tragedia fuit. à Latinis Grammaticis nonnullæ tragediæ nominantur, quibus venit aliquando mihi in mentem suspicari, hujus fabulæ materiam fuisse tractatam: ex hoc numero sunt Attii Ægisthus, Agamemnonides, Clytæmnestra, Livii Andronici Ægisthus, Nævii Ægisthus, & similes. *Delrius.* Oeconomia Tragediæ ex parte ab Æschyli cognomine. Locum enim quem tantopere ibi veteres commen-

dant, de Cassandræ furore, expressit. Ibi Agamemnon in scena mactatur. Hic res partim à Cassandra, partim ab Electra exponitur, sine alia *ὀπυρῶδες* aut persona Nuncii. Electram quam ignorat ille, è Sophocleis instruxit. Unde illi mores dedit. Est autem fugis bonæ hæc Tragedia. Quod vel imitatio evincit, Multa enim ex Virgilio non male transfudit, quædam quoque ex aliis. Narratio Nuncii, multa acute, pauca ambiziose, nec pauca eleganter. *Heinsius.*

† THYESTES.] Flor. *THYESTIS VMBRA.* Gronovius.

Verf. 1. *Opaca*] Inferna, umbrosa, quibus interposita terra, quæ Ops, lucem intercludit. *Farnab. Ditis*] Διὸς sed inferni, Plutonis. *Idem.*

2. *Tartari*] Hippolyt. 841. *Idem.*

3. *Vtras*] Iuferasne, an superas. *Id.*

4. *Fu-*

Fugio Thyestes inferos, superos fugo.
 Enhorret animus, & pavor membra excutit:
 Video paternos, imò fraternos lares.
 Hoc est vetustum Pelopiæ limen domus.
 Hinc auspicari regium capiti decus
 Mos est Pelasgis. hoc sedent alti toro,
 Quibus superba scepra gestantur manu.
 Locus heic habendæ curiæ: heic epulis locus.
 Libet reverti. nonne vel tristes lacus
 Incolere satius? nonne custodem Stygis
 Tergemina nigris colla jactantem jubis?
 Ubi ille celeri corpus evinctus rotæ
 In se refertur; ubi per adversum irritus
 Redeunte toties luditur saxo labor;
 Ubi tondet ales avida fœcundum jecur;
 Et inter undas fervida exustus siti
 Aquas fugaces ore decepto appetit,
 Pœnas daturus cœlitum dapibus graves.
 Sed ille nostræ pars quota est culpæ senex?
 Reputemus omnes, quos ob infandas manus

Qua-

4. *Fugio*] Inferos horreo, superis ipse horribilis. *Farnabius.*

5. *Enhorret animus,*] Fl. *Inhorret animus.* Gronovius.

6. *Paternos,*] Pelopis patris mei viatoris (de qua Thyest. 143.) imò fratris Atrei scelere (de quo in Thyest. 4. & 5. act.) claros. *Farnabius.*

8. *Hinc*] Thyest. 655. Troad. 861. In his atrii coronati solent reges. *Id.*

12. *Libet*] Domo festa seu cenatione visa, succurrit illi de filiis, quos ibi epulatus fuerat. *Idem.* *Tristes*] Acheronta. ex ἀχθ. & πέν. quod luctuosus fluat undis. vel ab α, & πέν. quasi illacabilis unda: Styga autem à στυγ. id est, odii. *tristisque palus innabilis unda Styx.* & Cocytum δὴ τὸ κρηναίον, à lamentando. *Idem.* Potius Acheron ex Hebræo atque extremum locum denotat.

13. *Custodem*] Cerberum. Troad. 403. Herc. Fur. 239. *Farnabius.*

15. *Vbi*] Sisyphus. Hippol. 1228. *Id.* *Ille celeri*] Volvitur Ixion, & se sequiturque fugitque. *Idem.* *Corpus evinctus rotæ*] Fl. *rotæ.* ut Grutei unus, *Gronovius.*

18. *Fœcundum*] Tityi. Hippol. 1228. *Farnabius.*

19. *Exustus*] Tantalus, Thyest. 152. *Idem.*

21. *Pœnas*] Ob Pelopen filium diis appositum. *ibid.* *Idem.*

22. *Sed ille nostræ*] Ad hunc locum & alios intelligendos, flagitia Pelopidarum enumeranda sunt. In eâ gente Tantalus Pelopen filium Diis epulandum apposuit, & Atreus fratris Thyesti filios tres comedendos dedit. Pater filium egit in exilium, Atreum Pelops: fratrem pepulit frater, Thyestem

Quæstor urna Cnossius versat reos:
 Vincam Thyestes sceleribus cunctos meis,
 A fratre vincar. liberis plenus tribus
 In me sepultis. viscera exedi mea.
 Nec hactenus fortuna maculavit patrem;
 Sed majus aliud ausa commisso scelus;
 Gnata nefandos petere concubitus jubet.
 Non pavidus hausi dicta, sed cepi nefas.
 Ergo ut per omnes liberos irem parens
 Coacta fatis nata fert uterum gravem,
 Me patre dignum. versa natura est retro.
 Avo parentem, (prò nefas!) patri virum,
 Natis nepotes miscui, nocti diem
 Sed fera tandem respicit fellos malis

Post

stem Atreus: gener sustulit socerum,
 Pelops Oenomaum: pater filium,
 Atreus Plisthenem: pater irem filiam;
 Agamemnon Iphigeniam: matris
 uxorem, Atreus Aërope: uxor mari-
 tana, Clytæmnestra Agamemnonem:
 filius matrem, Orestes Clytæmne-
 stram, nepotes suos occidere patruos,
 Agisthus Atreum, & Orestes Agi-
 sthum: frater necavit, germanum,
 Atreus Chrysiptum: patruelis patruel-
 em, ut Tantalum Agamemnon,
 Aleten Orestes: patruelis filios, A-
 gisthus Pelopem & Teledanum. Sa-
 vium ut ferro in seipsas, Hippodamia
 uxor Pelopis, & Pelopeia filia Thy-
 estis, Agisthi nurus numeratur inter
 eas quæ scelere sunt infames, ab Ovi-
 dio de Ponto; de quâ alibi non legi.
 In eadem familiâ vitiavit pater filiam,
 Pelopeiam Thyestes: levir gloriem, ut
 idem Aërope: patruelis patruelem,
 ut Orestes Hermionem, patruelis affi-
 nem, ut Agisthus Clytæmnestram.
 Fabritius.

24. Quæstor] Iudex. translatum à
 consuetudine Romanorum, apud quos,
 qui iudiciis publicis præerat, Quæstor
 dicebatur, qui de crimine diligenter
 inquirebat & vindicabat. Fabritius,

28. Nec hactenus fortuna] Scali-
 ger putat constare ex sequentibus le-
 gendum *Corina*, quia oraculo auctore
 Thyestes cum filia coitit. At mihi vi-
 deur constare hoc ipso ex versu non
 posse legi *Corina*; nullo enim oraculo
 ad manducanda liberorum corpora
 accessit. Accipe igitur *Fortunam* pro
 fato. Fatum dicit inficium se macu-
 lasse nefandis epulis: fatum scientem
 impulisse per Phœbum ad incestum.
Gronovius. Nechistenus] Nescientem
 me comedis proprios filios atque ex
 ignorantia peccantem. Fabritius.

29. Majus] Oraculi monitu, ut
 cum propria filia concubeterem, hinc
 natum fore ultorem fratrem sceleris.
 Idem.

31. Non pavidus] Vindixit cupi-
 dine audax, & obvis sceleris. Idem.

32. Per omnes] Filios enim mihi
 ingessi, me filie. Idem.

33. Coacta] Oraculo, ut modo,
 vers. 30. Idem.

35. Avo parentem,] Namque ego
 Agistho avus & pater filia & matris,
 sic Agisthus mihi natus & nepos. Id.

36. Nocti] Fugiente per ortus Sole,
 Thyestæ horret dum cernere mensas.
 Thyest. vers. 774. Idem.

Post fata demum fortis incertæ fides.
 Rex ille regum, ductor Agamemnon ducum,
 Cujus secutæ mille vexillum rates
 Iliaca velis maria texerunt suis;
 Post decima Phœbi lustra devicto Ilio
 Adest, daturus conjugii jugulum suæ.
 Jam jam natabit sanguine alterno domus.
 Enses, secures, tela, divisum gravi
 Ictu bipennis regum video caput.
 Jam scelera prope sunt; jam dolus, cædes, cruor.
 Parantur epulæ. causa natalis tui,
 Ægisthe, venit. quid pudor vultus gravat?
 Quid dextra dubio trepida consilio labat?
 Quid ipse temet consulis, torques, rogas,
 An deceat hoc te? respice ad matrem; decet.
 Sed cur repente noctis æstivæ vices
 Hiberna longâ spatia producunt morâ?

Aut

38. *Post fata*] Post meam fratricide mortem. *Farnab. Sortis incestæ fides.*] Vt cumque non Delrio modo, sed & Scaligero placeat illa *incesta fors*, legendum cum Flor. & Lipsiano *sortis incerta fides*. Hypallage est pro fortis incerta fides. Quia tam tarde apparuit, dubitatum de ea significat. Vt Petronius: *Et variis fides Calchantis atro dubia pendebat metu.* Gronovius.

39. *Rex*] Græcorum exercitus imperator. *Farnabius.*

41. *Iliaca*] *Hyperbole sonantior.* Idem.

42. *Post decima Phœbi lustra*] Flor. *Post decima Phœbi lustra.* Gronovius. *Post decima*] Post decem solatia lustra, id est, annuos solis cursus, hoc est, annos. *Farnabius.*

43. *Jugulum*] Feriendum. infra vers. 88. *Idem.*

44. *Iam*] Vbi Ægisthus interfecit Atrei filium, ut meos Atreus. alii intellig. de sanguine alterno Agamemnonis, mox Clytæmnestræ &

Ægisthi. sed prius magis placet, neque enim lætaretur etiam impia umbra filii sui morte. *Idem.*

46. *Bipennis*] *Quam dextra laevaquet tenens* conjugis incussit capiti Clytæmnestræ fortissima Tyndaridarum. *Idem.*

47. *Dolus*] Vestis, quæ negaret exitum capiti & manibus. infra v. 88. *Idem.*

48. *Epulæ*] Simulatæ & funestæ Agamemnoni, ut quondam militi. *Id.* *Causa*] Vltio per te promissa, supra vers. 30. *Idem.*

49. *Quid pudor*] An te puderit uxorem patruelis suprasse? *Idem.*

50. *Quid dextra*] An dubitas patruellem interficere? *Idem.*

52. *Respice*] Decere proculdubio te hæc scelera fatebere, si meminisset te matre incesta natum. *Idem.*

55. *Sed cur*] Sed cur nox hæc æstiva (quam contractiorem esse oporteret) æquat longitudine hybernas? *Idem.*

Aut quid cadentes detinet stellas polo? 55
Phœbum moramur. redde jam mundo diem.

55. *Cadentes detinet, &c.*] Iam occidere paratas, vel quas jamdudum occidisse tempus erat. *Farnabius.*
56. *Phœbum*] Mea illi in mora præsentia, meum refugit conspectum.

vid. *Thyest.* vers. 119. *Idem.* Redde jam mundo diem.] Puto scripsisse auctorem: Reddo jam mundo diem. Dicit, quod facit. Abeo, & discessu meo locum facio ingruenti luci, quam adhuc morabar. *Gronovius.*

CHORUS ARGIVARUM.

Chorus è mulieribus Argivis seu Mycenaëis (vid. argum. primi Chori Thyestæi) excelsam fortunam queritur instabilem, anxiam, periculis obnoxiam; mediocrem itaque illi præfert.

50
O Regnorum magnis fallax
Fortuna bonis, in præcipiti
Dubioque nimis excelsa locas.
Nunquam placidam sceptrâ quietem,
Certumve sui tenuere diem. 60
Alia ex aliâ cura fatigat,
Vexatque animos nova tempestas.
Non sic Libycis Syrtibus æquor
Furit alternos volvere fluctus; 65
Non Euxini turget ab imis
Commota vadis unda nivali
Vicina polo;
Ubi caruleis immunis aquis

58. *Bonis*] Splendore quidem, & specie bonis, revera atque exitu plerumque malis, τοῦ καλοῦ πρὸν ἡδὺ τ' οὐ δόξασι] *Avrnyg.* Eurip. *Farnabius.*

59. *Dubioque nimis excelsa locas.*] Fl. *Dubioque locas excelsa nimis.* Gronovius.

60. *Alia ex aliâ cura fatigat.*] Flor. *Alia ex aliâ:* ut legebatur ante Fabricium. *Idem.* *Alia*] Herc. Fur. v. 107. *alterius cura sine gradu est futura.* Farnabius.

65. *Alternos*] Fluxu refluxuque impetuofos. *Idem.*

66. *Euxini*] Quibusdam *ἡσὶ ἀρνητικῶτος* dicit. rectius quod cum prius ob accolarum inhospitalitatem vel latronum immanitatem ἀξῆσθαι dicta fuerit regio illa, Herculis tandem opera latrocinii purgata & aliorum gentium commercio emollita ἀξῆσθαι nuncupata est. *Idem.*

67. *Nivali*] Septentrionali. *Idem.*

69. *Immunis*] Eadem ratione, qua *Vrsæ.* vid. *Thyest.* 476. *Idem.*

Lucida versat plauftra Bootes.
 Ut præcipites Regum casus
 Fortuna rotat!
 Metui cupiunt, metuique timent,
 Non nox illis alma recessus
 Præbet tutos; non curarum
 Somnus domitor pectora solvit.
 Quas non arces scelus alternum
 Dedit in præceps; impia quas non
 Arma fatigant? jura, pudorque,
 Et conjugii sacrata fides,
 Fugiunt aulas: sequitur tristis
 Sanguinolenta Bellona manu;
 Quæque superbos urit Erinny,
 Nimirum semper comitata domos:
 Quas in planum quælibet hora
 Tulit ex alto. licet arma vacent,
 Cessentque doli,
 Sidunt ipso pondere magna,
 Ceditque oneri Fortuna suo.
 Vela secundis inflata Notis
 Ventos nimium timuere suos.

70. *Plauftra*] Med. v. 315. Farn.

73. *Metuique*] Multos timeat necesse est, quem multi timent. *Idem.*

75. *Non curarum*] Οὐδ' ὁ πᾶνδρα-
*κείτης ἐξ ὁ πᾶνδρακείτης κείτης ἄνδ'
 κείτης.* Soph.

77. *Arces*] Regias. vid. Thyrst. 453.

& 640. *Farnabius*. *Alternum*] Arcibus sibi mutuo illatum. *Idem.*

78. *Quas*] *Arces?* *Idem.*

82. *Bellona*] Enyo, bellorum dea, Martis soror, auriga. *Idem.*

83. *Erinny*,] Furia. Erinnyes autem tres *ἦραι στυγῆαι* & *τιμωρητικῆαι*.
 Tiphone, Megæra & Alesto natae è gurgis sanguinis Saturni verendorum. *Idem.*

84. *Tumida semper comitata domos:*] Quod ex Ml. protulit Lipsius, quodque amici ejus postea ne mentione quidem dignum habuerunt, verius est doctiusque: *Nimirum semper*. Sic enim & optima membrana. Tacito frequens. Lib. 3. Histor. quippe *nimirum jam Antonius*, & certiora ex *Murtiano sperabantur*. Lib. 4. præferoces initio & *rebus secundis nimii*. Macrobius lib. 5. Saturnal. *Ignoscite, nec me nimium vocetis, qui Natura rerum Virgilium comparari*. Claudianus de bello Getico: *Nec pro successu nimium Gronovius.*

88. *Sidunt*] *In se magna ruunt*. Farnabius.

Nubibus ipsis inferta caput
 Turris pluvio vapulat Austro.
 Densafque nemus spargens umbras
 Annosa videt robora frangi. 95
 Feriunt celfos fulmina colles.
 Corpora morbis majora patent:
 Et cum in pastus armenta vagos
 Vilia currant, placet in vulnus
 Maxima cervix. Quidquid in altum 100
 Fortuna tulit, ruitura levat.
 Modicis rebus longius ævum est,
 Felix, mediæ quisquis turbæ
 Sorte quietus, 105
 Aura stringit littora tuta;
 Timidusque mari credere cymbam,
 Remo terras propiore legit.

92. Nubibus] Alta, quæ caput inter
 nebula condit. vid. Hippol. chorum
 tit. 2. vers. 1120. qui totus huic choro
 incinit. Farnabius.
 95. Feriunt] Plurimaque hujus Mon-
 tibus in summis vestigia cernimus ignis,
 Lucet. 6. feriuntque summos fulmina
 montes. Idem.
 97. Corpora] Ταύροι δὲ καὶ κύνες
 καὶ ἄλλα Πυρραίων βοσκήματα
 καὶ ἄλλα δὲ καὶ ἄλλα. Idem.
 99. Vilia currunt,] Flor. rectius

currant; ut Delirium video edidisse. Fa-
 bricius ante & postea omnes tenent
 altum. Gronov. Placet] Eximunt-
 tur ad cædem è grege pulcherrimi qui-
 queboves. Farnabius.
 100. Quidquid] Tolluntur in altum,
 ut lapsu graviore ruant. Claud. Idem.
 102. Modicis] Moderata durant.
 Firma mediocria. Idem.
 103. Turbæ parte quietus,] Adfir-
 mat Lipsianum Sorte Flor. Gronov.
 105. Stringit] Radit, utque postea
 legit litus. Farnabius.

ACTUS SECUNDUS.

CLYTEMNESTRA. NUTRIX.

Sibi male conscia Clytemnestra, atque adulterii pœnas, redeunte jam
 marito, verita, non remansit in animo, statuit. meditatur itaque Aga-
 memnoni exitum: dissuadet nutrix.

Quid, segnis anime, tuta consilia expetis?
 Quid fluctuaris? clusa jam melior via est.

Li-
 108. Tuta consilia, &c.] Hone-
 ram receptionem, vel excusatio-
 nem, deprecationem culpæ, &c.
 Farnabius. LI 111. Ca